

בני העיר ששלחו את שקליהם ונגנבו או שאבדו

כל אדם מישראל חייב לתת מחצית השקל לשנה לצורך קרבנות הציבור, והיו מניחים את כל השקלים בלשכה המיוחדת לכך, ותורמים ממנה שלוש פעמים בשנה בשלוש קופות של שלוש סאים, ובזה היו קונים את קרבנות הציבור.

וכשהיו תורמים מהלשכה, היו תורמים על דעת שיהיה חלק בקרבנות לכל מי שנמצא שקלו בלשכה, אף שלא נתרם השקל שלו, וגם לאלו שעדיין לא הגיעו שקליהם לכאן היו תורמים עליהם, כגון:

א. על האבוד. רש"י מפרש, שהכוונה למי ששלחו שקליהם, ואבדו מן השליח בדרך, ועדיין לא נודע להם שאבדו, ותוסי' מפרשים, שהכוונה למי שהגיעו שקליהם ליד הגזבר, ואבדו ממנו.

ב. ועל הגבוי. כלומר שגבו אותו לצורך מחצית השקל, ועודנו בדרך, ולא הגיע ללשכה.

ג. ועל העתיד לגבות. כלומר על מי שנאנס, ולא שקל את שקלו באדר, שיכול לשלוח כל השנה.

ולדעת שמואל, כשבני העיר שלחו את שקליהם ביד השליח, ונאבד ממנו, הוא פטור מלשלם את ההפסד, בין אם אבד ונודע לבני העיר קודם שנתרמה הלשכה, שההפסד הוא לבני העיר, כי חייבים לשלוח אחרים תחת הראשונים, בין אם היה ההפסד להקדש, שנאבד קודם שנתרמה התרומה, ולא נודע אלא לאחר מכן, שהתרומה כבר נתרמה גם על בני העיר, ואין חייבים לשלוח אחרים. והטעם שהם פטורים, כי אין חיובי שמירה על הקדש, כמו שנתבאר לעיל. ומכל מקום אם היה שלוח בשכר, ונאבדו המעות באונס, אינו מפסיד את שכרו, אלא נשבע לבני העיר שנאנס, ונוטל מהם שכרו, אלא שאם היה ההפסד להקדש, צריך להישבע לבני העיר במעמד הגזברים, כדי שלא יחשדוהו אותו הגזברים שנטל לעצמו, או שלא יקראו לו פושע.

ולדעת רבי אלעזר, אף על פי שמדין התורה השליח פטור מלשלם ומלהישבע, מכל מקום תקנו חכמים, שישבע למי שההפסד שלו, כדי שלא יזלזלו בני אדם בהקדשות.

ולדעת רבי יוחנן, כל זה לדברי חכמים, אבל לדברי רבי שמעון, הקדש שאדם חייב באחריותו, יש בו חיובי שמירה, ולכן אם אבדו השקלים, ונודע לבני העיר קודם שנתרמה התרומה, מאחר שבני העיר חייבים לשלוח אחרים תחתיהם, יש לשליח דין שומר לכל דבר, ואם הוא שליח בשכר, משלם להם כשאבדו או נגנבו, ואם הוא שליח בחנם, משלם להם כשפשע בשמירה.

פטור משמירה שקיבל שמירה בפירוש

כל אלו שאין בהם חיוב שמירה, אין זה אלא במקבל לשמור סתם, אבל אם קיבל עליו בפירוש, שאם יארע נזק ישלם, ושעבד נכסיו לכך בקניין, חייב לשלם.

ולדעת רבי יוחנן, רק זה שאין בו שום חיוב, אינו מקבל עליו חיובי שמירה בלא קניין, אבל שומר חנם יכול לקבל עליו חיובי שמירה של שואל, [להתחייב אף באונס], גם בלא קניין, ומשתעבד לכך, בהנאה שמחשיב אותו המפקיד כאדם נאמן.

י"מ שהטעם שכאן אינו משתעבד בלא קניין, כי מתחילה היה פטור לגמרי, ולכן כשרוצה לקבל חיובי שמירה, צריך קניין להשתעבד שעבוד חדש, אבל שומר חנם הרוצה להתחייב באונס, אינו מקבל חיוב חדש לגמרי, שאף מתחילתו אינו פטור באונס אלא בשבועה.

וי"מ שהטעם ששומר חנם משתעבד להתחייב באונס כשואל אף בלא קניין, כי יש לו הנאה, שסבורים הכל שהוא שואל, והמשאיל מאמינו, ובהנאה הזו הוא משתעבד להתחייב באונס, מה שאין כן בזה, שאין לו הנאה כשמתחייב לשלם אם יהיה נזק.

שכיר שבת

שכיר יום אסור ליטול שכר על מה שעובד בשבת, ומהטעם הזה, אם היה מוטל עליו

לשמור, וארע נזק בשבת, אינו חייב לשלם לבעלים, כי אינו נחשב כשכיר בשבת.

אבל שכיר שבוע [או יותר] מותר ליטול שכר על השבת, כי השכר בא בהבלעה עם שאר הימים, ואינו מפורש כשכר שבת, ומהטעם הזה, אם היה מוטל עליו לשמור, וארע נזק בשבת, חייב לשלם, ככל נזק שארע ביום אחר, כי גם בשבת הוא נחשב כשכיר.

קדשים שאדם חייב באחריותם

לדעת רבי שמעון, קדשים שאדם חייב באחריותם, דינם כנכסי הדיוט, ולא כנכסי הקדש, ויש בהם אונאה, [כגון אמר הרי עלי להביא עולה, והפריש לכך בהמה, שאם אבדה, חייב להביא אחרת תחתיה].

ומקור דינו של רבי שמעון הוא, ממה שנאמר בשבועת כפירת ממון, "ומעלה מעל בה' וכיחש בעמיתו", שמהכתוב "בעמיתו" משמע שלא נאמרה הפרשה אלא בכופר בנכסי עמיתו, ולא בנכסי הקדש, ומהכתוב "בה'" משמע, שהפרשה אמורה גם בכופר בנכסי הקדש, ומיישב את הכתובים, שיש נכסים שהם כפירה בעמיתו ובה', דהיינו קדשים שאדם חייב באחריותם, ודינם כנכסי הדיוט לעניין שבועה, [ויתכן שמשם למד שהם כנכסי הדיוט לכל הדינים].

דברים נוספים שאין בהם אונאה

[לדעת מקצת החכמים]

א. **ספר תורה** – לדעת רבי יהודה אין לה אונאה, משום שאין קץ לדמיה.

ב-ג. **בהמה ומרגלית** – לדעת רבי יהודה אין להם אונאה, כי פעמים מי שיש לו שור נאה, מחזר אחר שכמותו לצמדו עמו בעול, וזקוק דווקא לזה שכמותו, שאם יזווג לו אחר שאינו כמוהו, יקלקל את הבריא, ולכן רוצה לשלם על זה שמצא דמים מרובים, וכן פעמים אדם זקוק למרגלית מסויימת, ורוצה לשלם עליה דמים מרובים.

ד-ה. **סוס וסייף וחטיטום** [=מגן] **במלחמה** – לדעת רבי יהודה בן בתירא אין להם אונאה, מפני שמציל בהם את נפשו, וכל אשר לאיש יתן תחת נפשו.

אונאת דברים

כשם שיש איסור אונאה במקת, [שאסור לצער את חברו, לתת לו פחות מהראוי לו], כך **יש איסור אונאה בדברים**, [שאסור לצער את חברו בדיבור].

ודבר זה אנו למדים מהכתוב, "ולא תזנו איש את עמיתו ויראת מאלקיך כי אני ה' אלקיכם" (ויקרא כ"ה י"ז). ופסוק זה אמור לעניין אונאת דברים, שהרי אינו צריך ללמד איסור אונאת ממון, הנלמד מפסוק אחר. וגם מסתבר שהכתוב הזה אמור לעניין אונאת דברים, משום שנאמר בכתוב "ויראת מאלקיך", ודבר זה נאמר בעניינים המסורים ללב, כמו באונאת דברים, שפעמים אין ידוע אם המדבר התכוון לצער את חברו או שעשה לתומו, ורק הוא עצמו יודע זאת בלבו, וכל דבר המסור ללב נאמר בו "ויראת מאלקיך".

ובסוגיתנו הובאו כמה אופנים שנחשבים כאונאת דברים:

א. **אסור לומר לבעל תשובה, "זכור מעשיך הראשונים"**.

ב. **אסור לומר לבן גרים, "זכור מעשה אבותיך"**.

ג. **אסור לומר לגר, הבא ללמוד תורה, "פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים, [איך] ילמד תורה שנאמרה מפי הגבורה"**.

ד. **אם באו יסורים או חולאים על האדם, או שמתו בניו, אסור לומר לו, "אם היית נקי מחטא, לא היו באים עליך יסורים אלו"**.

ה. **אם היו חמרים מבקשים ממנו תבואה, אסור לומר להם, "לכו לפלוני שהוא מוכר תבואה", והוא יודע שלא מכר תבואה מעולם,**

[שמצער את אותו פלוני כשיבואו אליו לבקש ממנו תבואה. ומצער את החמרים ללכת אליו לחנם].

ו. **מי שאינו רוצה לקנות, או שאין לו דמים לקנות, לא יעשה עצמו כאילו הוא קונה.**

אונאת חברי איוב

כשבאו יסורים על איוב באו אצלו חבריו וציערו אותו בדברים שאמרו לו, "הלא יִרְאֶתְךָ פְּסָלְתָּךְ וְתִקְוֶתְךָ וְתָם דְּרָכֶיךָ. זָכַר נָא מִי הוּא נְקִי אָבֵד וְאִיפֹה יִשְׁרִים נִכְחָדוּ" (איוב ד' ו'–ז'). וכך ביאור הדברים:

"הלא יראתך" – **אם היית ירא ה' באמת.**

"כסלתך" – לשון בטחון, כלומר **היית בטוח**

מהייסורים.

"ותום דרכיך" – **ואם היית שלם בדרכיך.**

"היא תקותך" – **היתה לך תקווה.**

"זכר נא מי הוא נקי אבד" – כלומר **אם היית**

נקי לא היית אובד.

איסור אונאת דברים גדול מאיסור אונאת ממון

א. באונאת דברים נאמר "ויראת מאקיך", ובאונאת ממון לא נאמר "ויראת מאקיך".

ב. אונאת דברים **צער הגוף** היא תמיד, ואונאת ממון אינה צער הגוף, אלא אם כן אין לו מה לאכול מחמת האונאה, שאז היא חמורה עד כדי כך, שהגוזל נחשב כנוטל את נשמתו ממנו.

ג. אונאת דברים **אי אפשר להשיבה**, ואונאת

ממון אפשר להשיבה.

המלבין פני חבריו ברבים

כל המלבין פני חבריו ברבים, **כאילו שופך דמים**, כמו שאנו רואים, שהמתבייש פניו מחווירות, וזה משום שדמו יוצא ממנו, ומה שמאדים בתחילה, לפי שהדמים מתאספים לברוח.

כמה זמן החוטאים נמצאים בגיהנם

רוב החוטאים היורדים לגיהנם, **עולים מיד**, ואין אור [=אש] של גיהנם שולט בהם. ויש מהם היורדים לגיהנם ועולים ממנו לאחר זמן.

א. **הבא על אשת איש** עולה לאחר **שנים עשר חודש**, ויש לו חלק לעולם הבא.

ב. **המלבין פני חבריו ברבים**. י"מ שאינו עולה לעולם. וי"מ שעולה לאחר **שנים עשר חודש**, אבל אין לו חלק לעולם הבא, אלא שרוי בלא טובה ובלא רעה.

ג. **המכנה שם רע לחבירו**, אפילו לא הלבין פניו בכך, מחמת שהורגל שיקראוהו בכינוי הזה, **דינו כמלבין פני חבריו ברבים**.

ד. **פושעי ישראל בגופם**, כגון קרקפתא [=ראש] דלא מנח תפילין, נידונים בגיהנם **שנים עשר חודש**, ואחר כך גופן ונשמתן נשרפת, ונעשים עפר תחת כפות רגליהם של צדיקים.

ה. **מי שלא חטא כל כך**, אלא שחטא מעט באופן שהיה ראוי לרדת לגיהנם ולעלות מיד, **אבל נמצא בין חטאיו שבא על הכותית**, החטא הזה מונע ממנו מלעלות מיד, ואינו עולה אלא **אחר שנים עשר חודש**.

ומדברי התוס' בזה משמע, שיתכן שיבוא אדם על הכותית ולא יתחייב לרדת לגיהנם כלל, שהרי אם חטא זה לבדו מחייב לרדת לגיהנם, וגם מחייב שישאר בגיהנם שנים עשר חודש, למה כתבו שהחוטא הזה נשאר בגיהנם שנים עשר חודש רק בצירוף חטאים אחרים.

יש שיורדים לגיהנם **לדורי דורות**, ואינם עולים

ממנו כלל, והם **המינים והאפיקורסים**.

וכל אלו כשלא עשו תשובה, אבל עשו תשובה, היא מועילה לכל דבר. וי"א שבעלי תשובה גדולים אף

מאלו שהיו צדיקים לעולם.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד

כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)